

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศชาติเริ่มต้นจากการพัฒนาประชากรของชาติให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพในทุกด้าน มนุษย์ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชาติ โดยเฉพาะการพัฒนาทางการศึกษาถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาแก่คนในสังคม พร้อมทั้งได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ขึ้น เพื่อใช้เป็นแม่บทสำหรับการจัดการศึกษาของประเทศ โดยพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมุ่งที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรมและมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทั้งยังเน้นให้บุคคลมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตด้วยการจัดระบบการศึกษาที่เปิดกว้าง หลากหลาย ทั้งในโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคคล ประสบการณ์ สังคม ภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ได้ให้ความสำคัญและส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษา ซึ่งในหมวด 9 ว่าด้วยเรื่องของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนต่อการให้ความสำคัญและได้ให้การสนับสนุนพร้อมทั้งดูแลส่งเสริมในส่วนของเทคโนโลยี โดยมาตรา 64 มีว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และ มาตรา 66 ว่า ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ได้ทำ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2545, หน้า 37)

พระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนั้นสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ได้มากและสะดวกขึ้น โดยลดบทบาทการสอน แทนที่ครูจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสูงสุด เพราะทำให้ความคิดของคนไทยส่วนใหญ่ต้องการเป็นแค่ผู้รับ ไม่สนใจหาความรู้

ด้วยตนเอง ทั้งนี้รัฐได้สนับสนุนส่งเสริมและเน้นให้มีการเรียนรู้แบบ E-Learning อันเป็นการดำเนินการศึกษาหรือการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ หรือดิจิทัล ทั้งทางด้านการเรียน การสอน การบริการทางการศึกษาและการบริหารจัดการการศึกษา เพื่อสนองความต้องการ การศึกษาที่ไร้พรมแดน ไร้เงื่อนไขของเวลา และสถานที่ เป็นการจัดการศึกษาสนองต่อความต้องการของเอกัตบุคคล รวมทั้งการศึกษาโดยผู้เรียนเป็นสำคัญ จะเป็นการศึกษาในสถานที่ ใน ห้องเรียน ที่บ้านหรือที่ไหน ๆ ก็ได้โดยใช้คอมพิวเตอร์แบบ Stand Alone หรือ Network, Intranet หรือ Internet ตามความจำเป็นและเหมาะสม (ไพโรจน์ ตีรณธนากุลและคณะ, 2546, หน้า 11)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ระบุว่า กระบวนการเรียนการสอนที่เป็นการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครูมีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหา ความรู้และเรียนรู้ตลอดเวลา โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์ สื่อต่าง ๆ เหล่านี้สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และแก้ปัญหาด้วยตนเองได้อย่างอิสระ จากการ เปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบไปยังครูผู้สอนโดยตรง ลักษณะการสอนที่เป็นนามธรรม ครูมักมีปัญหาในการสอนอยู่เสมอ เช่นนักเรียนไม่เข้าใจ ไม่สามารถจินตนาการให้เป็นรูปธรรมได้ ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และพยายามหาวิธีการในการสอนสิ่งที่เป็นนามธรรม ให้เป็นรูปธรรมเท่าที่สามารถทำได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ชูพิน พิพิธกุล และอรพรรณ ดันบรรจง (2532, หน้า 7) ได้กล่าวไว้ ไม่ว่าหลักสูตรจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม ครูควรได้ ศึกษาค้นคว้าเข้ารับการอบรมและสามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งครูจำเป็นต้องยิ่งที่จะต้องแสวงหาความรู้เพิ่มเติมให้กับตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจบทเรียนได้ยิ่งขึ้นและเป็นการช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพอีกด้วย

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Book) ถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ทางด้าน เทคโนโลยีการศึกษาที่เป็นสื่อสำเร็จรูปยุคใหม่ (New Programmed Instructional Media) ชนิดหนึ่ง ที่มีการจัดระบบการนำเสนอเนื้อหา และกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ที่ดี ผู้อ่านสามารถอ่านและ เรียนรู้เนื้อหาสาระได้ตามความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้ ฝึกทักษะ หรือแบบฝึก หรือข้อคำถามสำหรับผู้อ่านหรือผู้เรียนสามารถตรวจสอบความรู้ความเข้าใจ ของตนเองจากโปรแกรมที่มีในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น (จิระพันธ์ เดมะ, 2545, หน้า 2) อาศัยความก้าวหน้าที่ได้รับการพัฒนาให้มีความทันสมัยและรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ของสังคมโลก จากเดิมคนส่วนใหญ่เข้าใจว่าสื่อสิ่งพิมพ์ระบบอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะเป็นเรื่องของการให้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตประเภท หนังสือพิมพ์ออนไลน์หรือ

ให้บริการเป็นตัวอักษรเพียงอย่างเดียว แต่ด้วยปัจจุบัน เราสามารถพบเห็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้ในทุกรูปแบบ ด้วยอาศัยเทคโนโลยีของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ไม่จำกัดเพียงหน้าจอคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลเท่านั้น แต่อาจจะเลือกถือและนำไปอ่านได้ทุกที่ทุกเวลาที่ต้องการและยังสามารถเปลี่ยนแปลงข้อมูลได้ทันทีที่ต้องการ (ทรงธรรม ธนะศิริวัฒนา, 2545, หน้า 2)

โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาที่เป็นนามธรรม ส่วนมากครูได้ดำเนินการเรียนการสอนด้วยวิธีการเรียนการสอนแบบเดิม คือ ครูยืนบรรยายหน้าชั้น ทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจ ไม่สนุกในการเรียน และขาดสื่อเพื่อประกอบในการเรียนการสอน ซึ่งถือเป็นปัญหาที่หลาย ๆ โรงเรียนประสบอยู่ในปัจจุบัน สอดคล้องกับคำกล่าวของ คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต (2539, หน้า 5) ที่ได้กล่าวถึงปัญหาด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา ว่า “โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน แม้หลักสูตรจะกำหนดแนวการสอนและการจัดกิจกรรมไว้พร้อมสรรพ แต่แนวการสอนก็เป็นไปในรูปแบบเดิม คือ ครูยืนบรรยายหน้าชั้น ทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการทำกิจกรรมอันจะเป็นผลในการส่งเสริมการเรียนรู้”

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัย เห็นว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นสื่อการเรียนการสอนอีกชนิดหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพทั้งเป็นการเร้าความสนใจ และสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ด้วยความสำคัญดังกล่าวได้มีผู้สนใจและทำการวิจัยในเรื่องของการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในรายวิชาต่าง ๆ เช่น วัชรระ แจ่มจำรัส (2549) ที่ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มัลติมีเดีย เสริมการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มัลติมีเดีย เสริมการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดี และความคิดเห็นต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เสริมการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับดี ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ เกวลี พิชัยสวัสดิ์ (2545) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การใช้ห้องสมุดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพุทธบูชา กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 82.08 ซึ่งอยู่ในระดับดี และความคิดเห็นของนักเรียนต่อการใช้อเอกสารอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นั้นมีประสิทธิภาพในการเรียนการสอน จากผลการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็น

สื่อที่สามารถนำเสนอข้อมูลได้อย่างหลากหลายทั้งข้อความ ภาพ ภาพเคลื่อนไหวและเสียงที่สามารถกระตุ้น ให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนการสอน สามารถที่จะประยุกต์ใช้ในวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเป็นนามธรรม โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวกับ หลักธรรม หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่จะพัฒนานั้นจะมีวัตถุประสงค์และเนื้อหาให้สอดคล้องกับ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถของตนเอง สามารถประเมินผลการเรียนของตนเองได้ อีกทั้งยังเป็นการลดภาระของครูผู้สอนที่จะอธิบายเพิ่มเติมทุกครั้งที่นักเรียนไม่เข้าใจ และเป็นการสนองต่อนักเรียนที่มีความแตกต่างกัน

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสือสื่อหลากหลายมาเป็นสื่อการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเป็นสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัด โสธรวาราม และผู้ที่สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ได้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่มีประสิทธิภาพ สามารถใช้ในการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้
2. พัฒนาให้เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนด้วยสื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัด โสธรวาราม จำนวน 133 รูป

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 30 รูป ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจงโดยความสมัครใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในปีการศึกษา 2552 เหตุผลที่ผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดโสธรวราราม เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ

1.2.1 เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาได้มาตรฐานทั้งแผนกมัธยมศึกษา บาลีและแผนกสามัญศึกษา

1.2.2 เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมในสื่ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โดยมีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1.2.3 นักเรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์

2. เนื้อหาที่ใช้ในพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นเนื้อหาการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง สังคมกล่าวงานสันติสุข รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

2.1 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

- อปายมุข 4

2.2 พุทธศาสนสุภาษิต

- คิดใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ

- เรือนที่ครองไม่ค้ำน้ำหนักมาให้

2.3 ชาวพุทธตัวอย่าง

- พระเจ้าอโศกมหาราช

2.4 หลักสิทธิมนุษยชน

2.5 สถาบันสำคัญของสังคม

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) หมายถึง หนังสือที่บันทึกลงในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีความสามารถในการจัดเก็บข้อมูลชนิดต่างๆเช่น ตัวหนังสือ ภาพ ภาพเคลื่อนไหว และเสียง ประกอบ ประสานและเชื่อมโยงเนื้อหาที่อยู่ในแฟ้มเดียวกันหรืออยู่คนละแฟ้มเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมและเป็นระบบ มีลักษณะคล้ายกับหนังสือต้นฉบับ

2. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งในวัดหรือที่ธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

3. นักเรียน หมายถึง พระภิกษุ-สามเณรที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา

4. ประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง บทเรียนที่มีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการต่อประสิทธิภาพผลลัพธ์ตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งเกณฑ์ 80/80 มีความหมายดังนี้

80 ตัวแรก หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนของนักเรียนทุกคน คิดเป็นร้อยละไม่ต่ำกว่า 80

80 ตัวหลัง หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียนทุกคน คิดเป็นร้อยละไม่ต่ำกว่า 80

5. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่แสดงออกว่าชอบหรือไม่ชอบต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งอาจจะเป็นในเชิงบวกหรือเชิงลบก็ได้

6. กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมี 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา สาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ